

GYŐRI LAPOK.

Társadalmi, közművelődési és ismeretterjesztő közlöny.

Megjelenik hetenként kétszer u. m. szerdán és szombaton.

<p>ELŐFIZETÉSI ÁRAK: helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve: Egész évre . 6 frt — kr. Negyedévre . 1 frt 50 kr. Félévre . . 3 " — " Egy órá . . — " 60 " Egyes szám ára 8 kr. Előfizetési pénzek a kiadóhoz belváros, a győri első takarékpénztár épületében, intézendők.</p>	<p>Felelős szerkesztő: Dr. KARIKA ANTAL. Laptulajdonos és kiadó: CZÉH SÁNDOR.</p>	<p>SZERKESZTŐSÉGI IRODA: Ispita-utca, 16. sz. HIRDETÉSEK DÍJA: Egész oldal 16 frt — kr. Nyolczad old. 2 frt — kr. Fél oldal . . 8 " — " Tizenhatod old. 1 " — " Negyed old. 4 " — " Hirdetés belyegdíja 30 " Többszöri hirdetésnél tetemes árengedmény. A nyílt tér soronként 15 kr-ával számítatik.</p>
--	---	--

A XIX. század uralkodó nyavalyái.

I.

Sajátságos idöket élünk. A haladás zászlói magasra emelve kibontva lengenek mindenfelé. Új eszmék, új gondolatok nyomulnak előtérbe. A tudomány, az ismeretek roppant birodalmában naponkint szélesbülő látkörrel, újabb és újabb felfedezésekkel, a világhódító értelem megannyi fényes tanubizonyságaival találkozunk. A társadalmi élet forrongó katlanában új elemek, új tényezők, közjóra irányuló új tervek kezdenek fel-fellobbani. — A tudomány férfiai, korunk leggeniálisabb kapacitásai minden követ megmozdítanak, hogy a haladás útjából a sok ezer akadályt elhárítsák, a népet az új eszmék körül csoportosítsák. Maga a sajtó, a haladásra és szabadságra alkotott népek ezen legújabb tanítómestere, mindent elkövet, hogy az új társadalom útját egyengesse; az eszmék kölcsönös kicserélése által a nézeteket tisztázza, a forrongó elemek zür-zavarából a rendszeres kibontakozást lehetővé tege, egy szóval a népet oktassa, buzdítsa, lelkesítse, tanítsa, világosítsa.

Ha a történelem fáklyavilágánál a mult idök ködleppe távolába visszahatolunk, s a népek életében a műveltség s kultúra nyomait keressük és kutatjuk, úgy tapasztaljuk, hogy a haladás, a közjő és boldogság ügyének szolgálatában soha annyi tényező nem állott, mint jelenleg, a mi napjainkban.

Nem lehet feladatunk e tényezőket jelenleg rendre felsorolni, csak úgy futólag kívánjuk most ezeket megemlíteni. Itt állnak a kultúra szolgálatában a mindenféle gépek, itt vannak a gőzhajók, vasúthálózatok, itt vannak a szülemelő eszmék s gondolatok sebes szárnyai, a táviró sodronyok. — Itt vannak a könyvek, hírlapok, itt van ez a folyvást égő világ az irodalom, gyújtó szikrákként löveli az eszméket mindenfelé s az új viláosság utat kezd ma már törni magának még a legalacsonyabb kunyhókba is.

A tanügyi állapotok javításán hány szakember s gondolkodó fő fáradozik, úgy hogy ha a mulató helyek még folyvást nagyobb számmal találtak is falvainkban, városainkban, nagyobb csinnal és izléssel is vannak berendezve, mint az iskolák; mégis örömmel jelezhetjük ma már, hogy a tanügygyel is kezd az állam törvényhozása és maga a társadalom is komolyan foglalkozni; kezdik a tanítókat respektálni, új iskolák kezdenek itti-ott épülni; a tanítók fizetése is kezd a végzett munka belértékével legalább némileg arányba jönni.

Hát a kibontott zászlókra mi nagy eszmék vannak felírva, ott ragyognak a XIX. század uralkodó eszméi: a szabadság, egyenlőség, testvériség; ott van a szellem izzó napja a sajtó, mely sugaraival eszméket érlel, elméket világosít, és az emberi gondolatok világának eddig elrejtve volt helyeit, tájékait is messze beragyogja. Ezen eszmék folytonos hatása alatt kezd a világ ábrázatja megújulni; az államrendszerek kezdenek átalakulni, az ó-világ romjain kezd az új-világ megszületni.

A társadalmi kiváltságok fáinak levelei egyre sárgulnak; a születési arisztokrácia büszke kévái kezdenek a század uralkodó eszméi előtt meghajolni, mint egykor József kévái előtt a többi kévék. A nemzetségek büszke lombjain, akarva nem akarva, tanyát ütnek az újkor vándormadarai; s ma már akárki fia is, csak annyit nyom a társadalmi élet mérlegében, a mennyit erkölcsi sulya, tudománya, műveltsége ér. A családja árnyéka ma már nem takarja el senkinek erkölcsi durvaságát, önzését, jellemtelenségét, vagy épen brutalitását sem. A XIX. század uralkodó eszméi jótékony fuvalomként oszlaták el az előítéletek ködeit, s a társadalmi élet legalsó rétegeit is hatalmasan megtisztították azon dögleletes miasmáktól, melyek oly sötét átokként ültek a hajdankor népeinek, társadalmának lelkületén.

A modern eszmék gyógyfürdőjében újra születtek magok az államok is; az új eszmék földrázó viharokként léptek fel, s öntudatra ébreszték az alvó tömegeket; a jog és igazság szárnyai a nép felett is kitérültek. A hajdani kiváltságos rendszert népképviselési alpra fektetett parlamentáris államrendszer váltotta fel. E rendszer oly jogot, jövendő boldogságának oly kulcsát adta a nép kezébe, milyenről a hajdankor népei még csak álmodozni sem tudtak.

Hazánk is engedett 1848-ban az új eszmék átalakító erejének s minden nagyobb társadalmi rázkódás nélkül, állami és politikai tekintetben életbe is léptek azok. A rendi alkotmányt népképviselési alkotmány váltotta fel; a robot, dézma helyébe szabad önálló birtoklás lépett; az alkotmányos élet sorompói, a politikai jogok nyílt és szabad gyakorlata a nép előtt is megnyíltak. Oh! ama nagy napok hazánk történelmében örökre szép lapokat fognak képezni; fő és köznemeseink, szabad polgárokká lett népeink oly jelét adák akkor a legmagasabb foku politikai érettségnek, a mely még ma is bámulatra ragad bennünket. E politikai érettség lön szülőanyja azon szilárd kitartásnak is, mely a szabadságra következtet abszolutizmus reménytelen napjaiban is ébren tartá a nemzeti alkotmányos szellemet, ébren tartá népünk alkotmányos jogérzetét, s a nehéz nyomás daczára is vissza birta szerezni konfiskált államjogainkat.

Élnek tehát nálunk is a XIX. század uralkodó eszméi; rendelkezünk mi is a modern haladás alapfeltételeivel és mégis oly sok a bajunk; gyarapodás helyett pusztulunk, veszünk. Mi ennek oka? Czikkisorozatunkban ezt mondandjuk el: „Eötvös megírta a XIX. század uralkodó eszméit, mi megírjuk a XIX. század uralkodó nyavalyáit.“ Pereszlényi János.

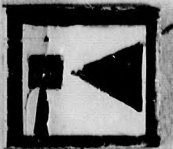
A hasznos ismeretek köréből.

A villamos világításról.
(Folytatás.)

A Gramme által feltalált forgó készülék csak anyagot szolgáltat a világításra, de egymagában nem fejleszt világosságot, erre nézve még különböző módok alkalmazása szükséges, hogy a forgó készülék által előállított villamosság lángra gyuljon. Itt is tehát mint Davy kísérleténél szénécscsok közvetítésével

lehet a villamosságot legzélszerűbben s legnagyobb mértékben fénylővé tenni. Ha a villamosságot előállító gép úgynevezett vezetőihez két széndarabot kapcsolva azokat csúcsaikkal egymáshoz érintjük, akkor a csúcsok rögtön megtüzesednek, de lángra nem gyúlnak és így kevés fényt fejlesztenek; de ha a csúcsokat egymástól eltávolítjuk: akkor köztük kékes-ibolyaszínű vakítófényű láng lobban fel, amely mind erősebb lesz, amint a szénécscsokokat egymástól bizonyos távolságig vonjuk, de ha meghatározott távolságon túl visszük őket egymástól: akkor a fény ismét fog, míg végre egészen kialszik. E szerint a tekintetben, hogy a villamos fény állandón és egyenlőn világítson, szükséges lenne, miszerint a szénécscsok mindég egyenlő távolságra álljanak egymástól, ez pedig az eddig alkalmazott módon nem volt lehetséges, mert a szén a villamtűzben gyorsan elég, s ennél és még egyéb oknál fogva is folyvást fogy s így csúcsai is egymástól folyton távolodnak, minek következtében a villamos láng fénye is mindinkább gyengül s utóbb kialszik. Ezzel tehát ismét egy akadály gördült a villamos világítás értékesíthetőségének útjába, melynek eltávolítása ismét nagy gondot adott a természettudósoknak s ellehet mondani, hogy alig merült fel még természet-tani kérdés, melynek megoldásán több elme fáradozott volna mint ezen, lett is kigondolva többféle elmés készülék, úgynevezett szabályozók vagy „regulatorok“ melyek a szénécscsokokat időnként, mikor a villamos láng kialudni készült, egymáshoz közelebb tolták s ez által annyit mégis ellehetett érní, hogy a világítás tartósabbá, állandóbbá tétellett, de a fényt egyenlővé tenni még e módon sem lehetett, mivel a szabályozók nem egyarányosan, hanem bizonyos időközökbe képesek csak a szénécscsokokat előre tolni, mely időközökben ahöz képest amint a csúcsok az égés folytán egymástól távolodtak, majd pedig a szabályozók által egymáshoz közelítetttek; a villamos fény is hol gyengébb hol erősebb volt, vagyis folytonosan változott, miért is közönséges világításra alkalmazni még mindig nem lehetett. Ez a körülmény megint a szabályozók czélszerűsítését tette szükségessé; de mig e feladat megoldásával számosan fáradoztak: Jabluchoff orosz tiszt mult évben felfedezte, hogy regulatorok nélkül is egyenlővé lehet a villamos fényt tenni. Ö t. i. arra az ötletre jött: nem szükséges a szénécscsokokat egymással szemközt helyezni, mivel párhuzamosan egymás mellé helyezve is épp oly erős fényt képesek kifejteni, minél fogva el lehet érní, hogy a széndarabok mind a mellett hogy folyton égnék és fogynak, mégis folytonosan egyenlő távolban maradnak egymástól és így folytonosan egyenlő fényt is fejtenek ki. Ehhez képest ő két vékony szénhasábót közéjük helyezett, gipsz vagy porcelán lemezhez erősített s ezt a Gramme-féle delevillam géphez alkalmazva megmutatta, hogy ily módon lehetséges tetszés szerinti ideig egyenlő villamos világítást előállítani. A gipsz vagy porcelán közbehelyezése azért szükséges, hogy egyrészt a szénhasábokat egymástól egyenlő és kellő távolságba tartsa; másrészt hogy elégsőket egyenletessé tegye, a gipsz ugyan is ott, ahol a villam tűz érinti, elolvad és elpárolog, de ezen olvadása csak addig terjed, a meddig a tüzzel érintkezik és így lassan s egyarányosan tart mint a gyertya olvadása, mi által a szénhasabok égése is mérsékelteik.

(Vége köv.)

A Rábaszabályozás tervezete.

A rábaszabályozó társulatnak 1878. évi december hó 16-án tartott közgyűlésében újonnan alakított választmánya folyó évi január hó 7-ik és következő napjain, első ülését megtartván, — teendői legkiválóbbjának tekintette a társulat közgei által még az 1878. évi május 15-én beterjesztett terveket, úgy ezek leírását gondosan áttanulmányozni, — azokat az ártérbirtokosok anyagi érdekeivel lehető összhangzatba hozni, szóval feladata megoldásával mindenképp arra törekedni, hogy társulatunk működésében a közmegnyugvás minden oldalról elérjék.

Ez alapokra helyezkedve, habár egész készséggel kijelentette a választmány, miként az elkészített tervek a társulat alapszabályai I. cikkében kimondott czélnek megfelelően oly rendszerét tartalmazzák a szabályozásnak, mely a vízhasznosítás élvére fektetve, úgy az ipar, mint a felsőbb gazdasági mai kívánalmának a tudomány színvonalán megfelel, — mindamelltt tekintetbe véve a társulat anyagi erejét, mely a legnagyobb megerősítése mellett csakis a legszigorubb takarékosággal összeegyeztetett ármentesítés munkálataira lehet képes ezuttal vállalkozni, — el nem ejtve azon eszme kivételét, hogy a jövő kor kedvezőbb helyzetben, az ez alkalommal szükségesnek ismert ármentesítést magasabb igényekhez képest, akár a jelen tervek, akár saját berendezése szerint tovább is fejlesztesse, — egyelőre azon fővonalok tanulmányozására s meghatározására szorítkozók, melyek ártereinnek csakis az árveszélyektől való megmentéséért alkalmas és szükséges tényezőkkül ismertnek fel.

Ez indokból a műszaki követelmények szemmel tartása mellett, szabad tért hagyva még az egyes vidékek érdekeltsége részére, a belvizek leeresztésére szolgáló terveknek saját körükben s saját költségükön való kivitelével a részletes kiegészítéseket fogantatni, — egyedül a legszükségesebb ármentesítés keresztül vitelért, a következő munkálatokat fogja a társulat közgyűlése elé kivendőkül javaslatba hozni:

Sárvártól Győrig a Rába mint főfolyónak, s társulatunk egész árterén az árveszély okozójának szabályozását, a főtervben indítványozott néhány kisebb-szerű átvágás elhagyásával, de e mellett a Babot-Rába-Sztmihályi kanyarnál egy rövidített átvágás tanulmányozása elrendelésével elfogadta s kivendőkül határozta, — a kijelölt átvágások által 821,000 méter folyást nyerend a Rába, — és meghatározott legnagyobb vizsine felett, az árvíz tartamához alkalmazottan, 1—1264 m. magasságu, 3—4 m. korona szélességű töltések között fog vezetetni a Dunába ömlésig, — kivéve Győr határában, hol a Patona-Győri átvágásnak az ikrényi Rábán való átkelésétől a jobbparti töltés elmarad, — és e jobbparti töltés az ikrényi Rába átkelése előtt elfordul a Marczal felé, beolvadva ennek balparti töltésébe, — a nyugati vasutnak a Pánza völgye átszelésétől azonban a jobbparti töltés a Dunába beömlésig ismét szakadatlan folytatatik. — Az így tervezett rábaszabályozás költségei 2.145,282 frt 82 krral előirányoztatnak.

A Marczal, Marczaltheótól Gyirmóthig szabályoztatik, Gyirmóth alatt a mai Rába meder szolgáló vizének levezetésére, melynek gyorsítása végett még négy átvágás terveltetik a Rába mai medrén.

A Marczal a győri vasuti hidnál találkozik az új Rábával.

A Marczal költségei 560,159 frt 48 krral előirányoztatnak.

A Rábcza — közvetlen Győr-Sziget felett tervezett árcsapolóval — lehető egyenes irányban fog vezetetni az abdai vasuti hidtól Beő-Sárkányig, — és pedig Győrtől a Duna-árcsapolóig 15 m., a Duna-árcsapoló beömlésétől a Fertő csatorna egyesüléséig 13,5 m., innét a Beő-Sárkányi utig 10 m. fenékszélességben.

A töltések 3 m. koronaszélességűek, lejtőjük száraz oldalról 1:1½, vízfelől 1:2 lesznek.

Ezen terv költségei 1.156,673 frt 98 kr.

Beő-Sárkánytól Hővejjig az úgynevezett metszésnek medre 35,300 m. hosszban folyó méterenként 15 köbméterrel szélesítettik, — a nyert anyagból töltések emeltetnek, erre előirányozott összeg 271,865 forint.

A Fertő csatorna a Rábczával való egyesülés pontjától a pomogyi utig 10 méter, a pomogyi uttól a Vulka beömlésig 6 m. fenékszélességgel vezetetik, — a kiemelt anyagok töltésül használtatnak.

A pomogyi utnál szükséges hid zsilippel látatik el.

A Fertő csatorna költsége 1.287,348 frt 42 kr.

A Répce Hővejtől Répce-Lakig szabályoztatik, — ennek költségátalánya 118,610 frt.

A Dunáról jövő áradás megoltalmazására Győrtől a Kis-Duna mellett Lieztkőig, illetve az Ottó majori magaslatokig, a legnagyobb vizsine felett egy méter magas, s 4 m. koronaszélességű töltés emeltetik, — s a Moson fölött kitörni szokott Duna árja fékezéséért a mosoni határnál kiinduló árcsapoló-csatorna készül, melynek jobbparti töltése a Rábcza balparti töltésével egybekötetik, — balparti védelmét az Ottó majori magaslatokig vezetett dunatöltés, az Ottó majori magaslatoktól pedig a Rábcza balpartján vonuló töltés képezi.

E körtöltés és árcsapoló költsége 436,754 frt 08 kr.-al előirányoztatik.

Végre a belvizek leeresztésére szükséges 3 főzsilip emeléséért 100,000 frt vétetett fel.

És ekként az ármentesítés összes költségei 6.076,693 frt 68 krra terjednek.

A minden ízületében legnagyobb gonddal megvitattott a tervezet kivitelénél lehet még megtakarítások is eszközölhetők, — azonban maguk az előirányozott költségek, minden habozás nélkül elmondható, a reménylhető haszonnal arányosoknak tekintetők, — miután az árter, melyre osztályozásunk kulcsa szerint azok nehezülnek 348,000 catastralis holdat tévén, — a megejtett osztályozások hozzávetőleges számítása alapján — tehát egy catastralis hold hatodik osztályu területre 5 frt 50 kr., az ötödikre 11 frt, a negyedikre 22 frt, a harmadikra 33 frt, a másodikra 44 frt, az elsőre 55 frt esik; ez összegek az 1871. 39. t. cz. 22. §-hoz képest 32 év alatt 64 részletben törlesztendők, — és így kamatostul együtt félvekenként a hatodik osztály minden egy cat. hold után 19¼ krt, az ötödik 38½ krt, a negyedik 77 krt, a harmadik 1 frt 15½ krt, a második 1 frt 54 krt, az első 1 frt 92½ krt fizetend.

Az alapszabályok III. cikke szerint a szabályozás felveendő kölcsönből lévén keresztül viendő, — természetes következménye ez előrelátó intézkedésnek az, hogy míg az ármentesítési munkálatok azonnal létesíthetnek, a törlesztéseket már nem a veszélynek kitett, hanem a megóvott területek teljesítik, és pedig a védelem biztonságának tudatában fokozott jövedelmükből.

A társulat legközelebb megtartandó közgyűlése van hivatva, a választmány javaslatát határozattá emelni.

És mert biztosan reménylhető, hogy midőn a bizalom férfiai nyílt homlokkal teszik le az általuk szükségesül ismert munkálatok kivitelének sorozatát, az ártérbirtokosok öszvessége annak kivételét, közakaratlan elrendelni nem késedelmezend; — és így a három századot meghaladt óhajítás, csakugyan tetté emelkedik.

Mit is a munka haladásának megismertetéséül köztudomásra juttatni tisztí kötelmemnek tartottam. Győr 1879. január 12-én.

Krisztinkovich Ede,
igazgató.

Kimutatás

sz. k. Győr város 1877. évi népesedési mozgalmáról.

Egyes helységek népesedési mozgalmára vagyis az azon helyen bizonyos időtartam alatt előfordult házasságkötések, születések s halálozások számára s egymáshoz és az összes népesség számához való viszonyára vonatkozó adatok magokban is érdekes tudni valót szolgáltatnak; de leginkább érdekessé válnak az által, hogy a népesség számának szaporodását vagy kevesbedését előtűntetvén, nem ritkán felderítik a szaporodás hiányának okait is, s ennél fogva sok anyagi és társadalmi bajoknak eredetét felfedik; legnagyobb érdeklél birnak azonban egészségügyi tekintetben, mert csak ezek tüntetik elő valamely helység egészségügyi viszonyait hiven, ezek

mutatják ki a népesség szaporodása s kevesbedése közötti aránytalanságokat s gyakran ezen aránytalanság okait is, miáltal módot nyújtanak egyszerűs mind azok eltávolítására, szóval értesítik a községek testületeit arról, hogy aránylag egészségesek vagy betegek-e? s megmutatják hogy miként igyekezzenek magokat orvosolni. Ebből látható, hogy az ily időszaki kimutatások szükséges tényezői a közegészség előmozdításának, miért is csak üdvözölni lehet kormányunk azon intézkedését, mely szerint a népesedési mozgalmakra vonatkozó adatok gyűjtését és évenkénti kimutatását az ország minden közigazgatási hatóságára nézve kötelezővé tette.

Ilyen a nm. belügyministerium által előirt szabályzat szerint készült kimutatás jelent meg a napokban Győr város 1877-ik évi népesedési mozgalmairól is, melyből a főbb adatokat azzal a reménytel közöljük, hogy áttekintésük olvasóinkat érdekelni fogja, megjegyezvén, hogy a legközelebb lefolyt 1878. évről ily kimutatás csak néhány hó múlva készülhet el, s ennél fogva most még csak a megelőző évi kimutatással szolgálhatunk.

I. Házasság ügy.

Az 1877. évben házasságra lépett összesen 150 pár

Ezek közül:

R. katolikus	108
Ágostai	22
Református	9
Görögkeleti	1
Izraelita	10

Ezekre vonatkozólag még megemlítendő, hogy

a. Vegyes házasság kötöttet összesen	29
u. m.: R. kath.	12
Ágostai	8
Református	8
Görögkeleti	1
b. Legtöbb házasság kötöttet január hóban u. m.	27
Legkevesebb házasság kötöttet márczius hóban u. m.	1
c. A házasodottak állapotára nézve összekelt: legény hajadonnal	120
özvegy özvegygel	10
özvegyember hajadonnal	13
özvegy nő legénynyel	5
elvált férfi hajadonnal	1
elvált nő legénynyel	1
d. A házasodottak korévét illetőleg összekelt: férfi 24 éven alul	17
„ 60 „ felül	3
nő 20 éven alul	22
„ 40 „ felül	3
e. Feloszott házasság: halál által	135
elválás által	1

Ezekre nézve megjegyzendőnek tartjuk a házasodottak összes számát illetőleg, hogy a házasságügy más évekbeni viszonyairól nincsenek ugyan adataink, mindazáltal Győr népességéhez aránylag 0.7% házasság kötést kevésnek találunk és így mivel a házasodások arányszámát a nép vagyoni állapotának mérlegelül szokás tekinteni: ebből az következnék, hogy Győrtől a vagyoni viszonyok ezen évben kedvezőtlenek voltak, de ezzel kapcsolatban lehet ezt annak jelöl is tekinteni, hogy talán Győrben is az érdek kezd a házasságkötéseknél leginkább irányadó lenni.

II. Születések.

Az 1877. évben született összesen 775 gyermek.
u. m. fiu, leány
387 388

Ezek közül:

a. R. kath.	267	274	összesen	541
Ágostai	66	59	„	125
Református	20	18	„	38
Izraelita	34	37	„	71
				775 gyermek.
b. törvénytelen				144
c. halva született				41
d. többes (iker) szülés volt				10
e. legtöbb születés volt szeptember hóban u. m.				80
legkevesebb születés volt október hóban u. m.				47

E pontra vonatkozólag megjegyezhető: 1. hogy a

születések száma a lakosság összes számához viszonyítva 3.4%-ot tesz ki, és így a viszony nem kedvezőnek, sem igen kedvezőtlennek nem mondható; 2-or hogy a törvénytelen szülöttök száma a törvényeseknek 13.8% meghaladja úgy, hogy minden 5-ik törvényes szülöttre esik 1 törvénytelen, ez tehát a város közérkölciségére nem legkedvezőbb világot vet, s talán ebben található fel a házasságkötések száma csökkenésének egyik oka; 3-or felekezetek szerint a születések arányszáma a R. kath.-nál: 3.8%; az Ágostai h. v.-nál: 4.0%; a Helv. h. v.-nál: 4.1%; az Izraelitáknál: 4.0%.

III. Halálesetek.

	férfi	nő	összesen
1877-ik évben meghalt Győrött	699		699
u. m. R. kath.	272	253	525
Ágostai	53	53	106
Református	19	17	36
Görögkeleti	1	1	2
Izraelita	15	15	30

699 egyén

Ezek közül:

a. az 5-ik élet év vége előtt meghalt:			
fiu leány	176	170	összesen 346 gyermek.
ezek közt törvénytelen	46	41	87
b. az 5-ik élet éven túl meghalt			351 egyén
férfi			
ezek közt nem volt			
házas	70	51	összesen 121
házas volt	85	52	137
özvegy volt	30	65	95

Ezekből kitűnik 1-ör, hogy a születések száma a halálozásokét 76-al mulja felül, szaporodott tehát Győr népessége ezen év alatt ugyan ennyivel; 2-or, a halálozási arány Győrvárosának az 1870-ik évi népszámlálás szerint 20,035 lakosához viszonyítva 3.3%-ra terjed, ami tekintve, hogy ezen évben semmi járványos betegség nem mutatkozott, nem épen kedvező egészségi viszonyokra enged következtetni, elremitő lesz azonban e halálozási arány, ha tekintjük, hogy az elhaltak számának fele, vagyis 49.4%-a az 5-ik élet évet még be nem töltött gyermekek sorából telt ki. Ez oly roppant halandóság, minőnek pártját másutt alig találni, minél fogva kénytelenek vagyunk városi hatóságunk figyelmét e bajra különösen felhívni s felkérni, hogy e rendkívüli halandóság okainak kinyomozása s eltávolítására mindent, és pedig ne csak az 1876. évi XIV. t. cz. 20. §-a értelmében elkövessen; 3-or hogy felekezetek szerint legnagyobb volt a halandóság a R. kath. és Helv. h. v. közt, u. m. 3.7%; kevesebb az Ágostai h. v. közt: 3.4% s legkevesebb az Izraeliták közt: 1.7%; 4-szer, hogy városrészek szerint csak a R. kath. vallásuk közt előfordult halálozások vannak a kimutatásban előtűntetve, minél fogva az egyes városrészek halálozási s ennél fogva egészségi viszonyaira nem lehet bizonyosan következtetni; tekintve mégis, hogy a R. kath. vallásuk közt a Bel-, Ferdinánd-, Ferencz városokban: 2.3%; a Nádorvárosban: 2.6%; Ujvárosban pedig: 6.1% halálozás fordult elő, már ez magában is eléggé tanúsítja, ami egyébiránt a helyrajzi viszonyokból is következtethető, hogy ezen városrészekben az egészségügyi viszonyok rendkívüli kedvezőtlenek, minél fogva a hatóságnak e városrészekre egészségügyi tekintetben is több gondot kellene fordítania.

Megjegyezzük még, hogy a kezeinknél lévő hivatalos kimutatás igen hiányosan s hanyagul van összeállítva, ami egyébiránt összhangzatban áll egészségügyi közegeink ismert ügybuzgalmával.

Gazdászat.

Édes bor. A budai vinczellér-képezde szőlőjében kísérletet tettek a mult szüret alkalmával arra nézve, hogy mily sikerrel lehet, salycilsav segélyével édes bort készíteni, vagyis inkább, hogy miként lehet a mustot erjedéstől megóvni és így édes állapotban hosszabb ideig eltartani. E kísérlet eredményéről most azt írják a bpesti lapok, hogy az így salycilsavval vegyített s mintegy 30 hektoliternyi must legszebben megtisztult, az egészségre semmi ártalmas tulajdonsággal nem bír s jelenleg is oly kellemes édes ízű, mint legujabb must korában,

minél fogva a budapesti vendéglőkben 30 krért literenként kapva kapnak rajta. Tekintve, hogy az újbor ára vidékünkön 4—5 frt hektoliterenként: látható, hogy a salycilsavvali keverés által az újbor árát mintegy 8—10-resen felemelni lehetne vidékünkön is, feltéve, hogy annak kelendősége lenne, amiben egyébiránt kételkedni nem lehet, miután láthatjuk, hogy a panesolt édes borok is ugy itt a városban, mint a falvakon folyton kapószak, főleg farsang idején. Jó lenne ennél fogva, ha szállósgazdáink jövőre legalább termésük egyrészelével szintén megkísérlenék az újbor értékesítésének e módját gyakorlatba hozni.

Bukarestből arról tudósítják a pesti lapokat, hogy ott a magyar borok mindinkább keresetté válnak, azonban nem lehet jóra való borhoz jutni, mivel az eddig oda leginkább Palugyay és az erdélyi pincesz-gazdaság által szállított borok élvezhetlenek s mind-mellett is palaczkonként 4—5 frankért mind elkelnek. Másrészt Tyrol és Svájc-ból is sürűbben érkeznek megrendelések magyar borokra. Nemkülönbén a szállókvitel is nagy lendületet nyert, a mult őszszel oly vidékeken a kivitelre vagy ellátásra való szálló termelésére több gondot fordítanak. Mindezeket czélszerű lenne bortermelőinknek figyelembe venni, mindenek előtt pedig leszokni azon hibáról, melyszerint a vevőket mindig helybe várják, a helyett hogy maguk járnának a vevők után s tudomást szereznének arról, hogy hol és mint lehetne termékkel jó vásárt csinálni.

Irodalom.

Beküldettek szerkesztőségünkhez:

1. „Nemzeti könyvtár.“ Magyar remekírók népszerű kiadása, közli régibb íróink műveit, amennyiben ma még érdekel bennük, a szövegek kritikailag vannak egybeállítva s bő magyarázatokkal s jegyzetekkel ellátva. Szerkeszti Abafi Lajos. — Havonként 2, 3 vagy 4 füzet jelenik meg, egy füzet ára 30 kr.; 10 füzetre előfizetve: 3 frt. Kiadó Aigner Lajos hová a megrendelések intézendők. Ajánljuk t. olvasóink figyelmébe!

2. „Egy czim nélküli könyv“ — „a trágán férfiak és a prostituált nők jelleméről“ stb. czimű, f. évi február hó 1-én megjelenendő munka előfizetési felhívása. Irta Sölymosi Elek, a budapesti népszínház tagja. — Érdekes olvasmány ígérkezik lenni.

3. „Budapest“ czimű képes politikai napilap előfizetési felhívása, olyanoknak ajánlható, kik olcsón, s röviden sok mindenről kívánnak értesülni. Előfizetési ára: egy évre 12 frt stb.

Külföldi hírek.

Törökország. Az orosz-török békeszerződés hirszerűt megkötötték, a szerződési okmány a két részről meghatalmazottak által e napokban fog aláírattani.

Olaszország. Az Ausztria-Magyarország és Olaszország közötti kereskedelmi és vámszerződés megkötött s szövege tárgyalás és jóváhagyás végett már az olasz képviselőház elé terjesztetett.

Berlinben híre szárnyalt, hogy a német császár élete ellen újabb merényletet kíséreltek meg.

Londonból azt a hírt jelentik, hogy Victoria királyné leányának: Alice hesseni nagyhercegnőnek haláláni bánata miatt a trónról lelépni szándékozik.

Oroszországban a dögvész mindinkább terjed úgy, hogy ha a hírek valók, csupán Saratow vidékén f. hó 6-án 2000; 7-én 2300; 8-án 2870 ember halt meg pestisben. Az Orosz kormány katonai cordon felállításával igyekszik a vész terjedését meggátolni, de hogy mily nagy területen el van a járvány terjedve, mutatja az a körülmény, miszerint az orosz hadügyminiszter jelentése szerint, a dögvész terület sikeres körülzárására már jelenleg 20 lovas- és 25 gyalogezred lenne szükséges.

Színészet.

Kedden, január 14-én „Troubadour“ opera adatott Boros Lajos jutalmára. Sajnáljuk, hogy az előadáson jelen nem lehettünk, de örömmel vettük tudomásul, hogy a színház zsufolásig megtelt, ha

valaki, hát Boros Lajos ur, színtársunknak ezen kitűnő tagja meg is érdemelte a tele házat, s meg is lehet győződve, hogy a győri közönségnek kedvencevé vált, s a pártolásra jövőben is számíthat, városunk művelt közönsége pedig csakis helyes műérzékéről tesz tanubizonyosságot, midőn az elismerés adóját egy oly művész iránt rója le, mint Boros ur.

Szerdán, január 15-én „Aszalai uram leányai“ czimű 4 felvonásos színmű adatott. Irta L'arronge A. Magyarosította U. E. Igen érdekes darab, s legfőbb érdeme, hogy a közönség teljes meglepetésével végződik, mit nem minden darabról mondhatunk el, s nem fog ártani, ha még egyszer adatik.

Kitűnő szerepekkel találkozunk ezen színműben melyek magukban véve egyszerűeknek látszanak, de a művészet azokat megszépíti, kidomborítja, s éppen ebben rejlik a művész érdeme. Ma pedig a szerepek jó kezekben voltak, s feladatát mindegyik szereplő kitűnően oldotta meg. Olyan talpra esett becsületes apát, minőt Beödy ur elének állított, ritka színdarabban láttunk. Ma Beödy ur, kinek színészi képességét különben is eléggé ismerjük, szinte meglepte a közönséget művészi játékával.

Duzzogó, s egyszerűs mind nagyravágyó néje Borbála — Berkiné — hasonló bravourral oldotta meg szerepét, játéka mesterkélés nélküli, valódi művészi volt, s Beödyvel méltán osztozhatik a dicsőségben.

Parányi Eduard — Follinus — a gyógyszerészegéd szerepében ma ismét remekelt, ügyetlen kezek között ez igénytelen szerep talán semmivé olvadt volna, de Follinus páratlan tehetséggel utánozhatlanul állította elének az ábrándozó együgyű szerelemest.

Aszalai leányai: Emilia — Beödyné, — Róza — Follinusné, — és Sárika — Adami Piroška, továbbá Berki — Szántai szerepében — mind kitűnően, jó kedvvel játszottak, s méltó elismerést érdemelnek.

Somló — Pataki Sándor lakatos mester — ma igen rokonszenves alak volt, s örömmel konstaltjuk mai ügyes játéka után ítélve, hogy szépen halad.

Egyáltalán az előadás kerekded, tökéletes volt, melyet a szép számú közönség valódi élvezettel nézett.

Csütörtökön, jan. 16-án adatott, itt először „A Daniseffek“ dráma 4 felvonásban. Irta Newsky (ifj. Dumás és Corvin). Fordította Visi Imre.

Daniseff grófné — Berkiné — ki az embert csak a bártól kezdve számítja, — egyetlen fiának Daniseff Vladimírnek — Somló — hercegi házból szemelt ki nőt, de nagyot nézett, midőn fia értésére adá, hogy neki semmiféle hercegnő nem kell, majd meglepészik a mama keresztleányával Annával — Follinusné — kit a grófné, mint egyik jobbágyának leányát kiskorában vett magához, s ugy szólva leányaként nevelte. A grófné utazni küldi fiát, hogy nézzen szét a nagyvilágban, mulasson, keresse fel a nőket; egy év mulva térjen vissza, s ha még akkor is szereti Annát, akkor nőül veheti. Vladimír elutazott; s távozta után egypár óra mulva hivatta udvari papját — Ligeti — Iván számtartót — Dezséri, — és Oszip kocsi — Beödy — ez utóbbi szabaddá, s ménesfelügyelővé teszi, s felhívja az udvari papot, hogy Oszipot és Annát adja össze.

Anna kétségbe van esve, mert halálig szerelmes Vladimírba, Oszip pedig boldog, mert Annát titkon már régen imádja. A fiatal gróf, ki már százados volt, utaztában gyakran ellátogatott anyjának tett ígéretéhez képest a lányos házakhoz, s így Walanow herceghez is — Boros Lajos — kinek szép leánya van, Lydia — Beödyné, a hercegleány szerelmes lesz belé, de a gróf értésére adja, hogy őt nem szereti, mert szíve régen másé. Vladimír megtudja Talde Roger francia követségi attaché által, hogy Anna férjhez ment, s ezért anyjának, ki utána ment látogatába, erős szemrehányást tesz s fenyegeti, hogy haza megy megöli a fiatal házaspárt, s azután megöli magát. A gróf csakugyan leköszönt tiszti rangjáról s haza ment anyjával; szemrehányást tesz Oszipnak, miért vette el Annát, de ez értésére adja, hogy ő Annát csak mint bizományt vette át s jó urának számára megőrizte; s most elválik nejétől, hogy a gróf elvehesse, az elválás nagy nehezen megtörténik, a gróf nőül veszi Annát, Oszip pedig kolostorba vonul.

Ez a drámának dióhéjban kivonata. A darab szép nyelven van írva, nem hiányzanak benne egyes csakugyan megható drámai jelenetek, de vannak ifj. Dumas-nak ennél különb drámái is, s így természetes, hogy a hozzá kötött várakozásnak nem felelt meg egészen. Sokkal csattanósabb lesz vala, ha Anna figyelembe véve férjének feláldozó gyengédségét s platói szerelmét, azt mondja a végperczben: „én születésemnél fogva sokkal közelebb állok férjemhez, mint a grófhhoz, s ha már egyszer a magas körből száműztem, s házasság köteléke csatol derék férjemhez ki engem imád, megosztom vele sorsomat s nem válok el tőle.“ De hiába a nők nem tudnak lemondani!

Kitűnően játszottak Beödy, Somló s mindegyiket kihívta s tapsokkal üdvözölte a közönség, Beödy nagy volt a lemondás perezeiben, Somló pedig midőn anyjának szemrehányást tett. Follinusné ma valódi drámai alak volt s szép szerepe méltó volt szép tehetségéhez, a folytonos lelki harcban, a kétségbeesett szerelemben alig volt momentum, melyben nagy és dicső ne lett volna.

A többi szereplők ellen sem volt legkisebb kifogás sem; derék színművészeinknél az összevágó előadásokat már annyira megszoktuk, hogy ezt már fölösleges is említeni. A díszlet különösen Walanow kastélyában igen szép volt. Nézők szép számmal.

Napi hírek.

A győri gyorsíró-kör folyó évi január 20-ikán (hétfőn) d. u. 4 órakor a főrealtanoda VI. osztály termében választmányi ülést tart, melyre a kör tagjai tisztelettel meghívattak — az elnökség által.

Az iparos-körben f. hó 20-án tartatni szándékolt előadási estély közbejött körülmények miatt f. hó 28-ra elhalasztatott.

Járdánok oly állapotban vannak, hogy a testi biztonság veszélye nélkül nem lehet rajtuk járni. Némely utcák járdáin a vastag jégkéreg úgy élire van tornyosodva, miszerint a nehézkedés törvényei szerint okvetlen hanyatt kell magát vágnia, a ki csak rálépni merészkedik. Ez már egy pár hét óta így tart, minélfogva abban a véleményben vagyunk, hogy Győrött a rendőrség hatásköréhez az az üdvös feladat is tartozik, miszerint az ily rendetlen állapotokban gyönyörködjenek.

Jutalomjáték. Kedden, f. hó 21-én, Beödy Gábor javára „Egy katona története“ című színmű fog a helybeli színházban előadni. Beödy urnak, szintársulatunk művezetőjének mint színművészek érdemei ismeretesebbek, hogysem azokat itt felsorolni szükségesnek tartanók. Jutalomjátéka alkalmával azonban nem mulaszthatjuk el kiemelni, hogy az ő fáradhatlan szorgalma, ügyessége s szakértelme tette lehetővé, nagyrésztben, hogy a színügy városunkban oly kedvező fokon áll jelenleg, minőn már évek óta nem állott s hogy ennélfogva az újonnan kelet-

kezett színpártoló-egylet is a kezdet nehézségein oly sikerrel átküzdötte magát, minőt előre remélni alig bátorokdunk. Nem csak művészete, hanem egyszersmind ezen érdemeiért is méltán megilleti, tehát a jutalom, melyben, hogy a t. közönség öt bőven részeltetni fogja, bizton reméljük.

Jubileum. Korényi Nándor győri kir. főrealtanodai igazgató tanár tanári működésének 30-ik évfordulója f. hó 18-án leend, mely nevezetes napot a reáltanodai ifjuság megünnepleni szándékozik.

Fiók-posta Győr-Sziget községben a közlekedésügyi ministerium engedélye folytán fiók-posta állomás fog felállítani.

Tisztelt előfizetőinknek kedves meglepetést vélünk szerezni azon tudósításunkkal — mit már ennélfogva sem hallgathatunk el — hogy lapunk színügyi rovatának vezetésére Ttes Dr. Kovács Pál urat, koszosus írókat volt szerencsénk megnyerni.

*) A tejhamisítás mestersége oly borzasztó mérvet öltött már városunkban, hogy ha egy nap kiteszszük a szűrét egyik tejárusnőnek, hogy becsületesebbtől szerezzük be családunk számára a tejet, s holnap megkémeleljük ezen új asszony vagy lány elárúsított tejét, ismét csak ott vagyunk, ahol a mádi zsidó. Azaz folytathatjuk a tejárusnők kiutasítását egész a végtelenségig. Példának okáért, egyik szavahihető tudósítónk azok közé tartozik, akik családjuk egészsége ellenőrzése szempontjából több ízben kémlés alá szokták venni a családjuk számára vett tejet. S a legutóbbi kémlés eredményét fölmutatá előttünk egy pár csepp iblanyfösvénynyel kémlt s a hamisítás bebizonyításául egészen ibolyaszínűvé vált tejből s egy oly tiszta gyolesban, melyen a tejet átszűrte s rajta a korpás liszt nyomai mutatkoznak. Ez a dolog ugyan a hatóság hatalmi körébe vág: de mi azzal az elégtétellel, melyet a hatóság szolgáltatna, nem hiszszük hogy meg lehetnénk elégedve; és azért szükségesnek tartjuk tudósítónk kívánatához képest pelengérré állítani azt a tejárus leányt aki a vizsgálat alá vett és mondott módon hamisított tejet Győr több családjába becsempeszté. Az a tejárus leány pedig nem más, mint bizonyos A. L. A b d á r ó l. Figyelmeztetjük tehát Győr tejfogyasztó családjait, hogy nevezett tejjel utasítsák el, a hatóságot pedig, vagyis a város rendőri közegeit bizalmasan felkérjük, hogy a város főorvosának kíséretében a tejhamisítók ellen annak rendje s módja szerint nem sejtett időkben razzíát tartasson! Azért az 50%-ért, mit a városnak fizetnek a családapák, ennyit már csak mégis megérdemelnének.

A királyi pár egybekelésének 25 éves évfordulója f. évi ápril hó 24-én leend. Az ekkor megtartandó ezüst menyegző ünnepélyesbé tételére mind Bécs, mind Budapest városok hatóságai a legnagyobb előkészületeket teszik. Budapestben a rendezendő ünnepélyesség megállapítása végett kiküldött

bizottság a programmot már megállapította, melynek legfényesebb pontját — ha t. i. tetté válik — a következő indítvány képezi: „Ezen ünnep emlékére „Ferencz József király és Erzsébet királyné“ cím alatt 100,000 forintos gyermekmenhely alapítvány létesíttessék, oly czélból, hogy a szülői gondviselést nélkülöző gyermekek a hazának és emberiségnek hasznos tagjaiként fentartassanak“ stb. Nem lehetne e szép példát habár kisebb mértékben Győrött is utánozni?

Rablók. Debreczen vidékén egy rabló banda merült fel, melynek eddigi gaztetteiről az „Egyetértés“ a következőket közli: „A rablók tegnapelőtt délután a vámos pércsi határban két vámos pércsi lakost, kik a debreczeni vásárról mentek haza felé, megtámadtak, kiraboltak, s egyiket meg is lötték. Az nap éjjel ugyan e betyárok megrohanták a halápi állomásfőnököt Nagy Gyulát, azt agyonlőtték s a vasuti pénztárt kirabolták. A pénztárban szerencsére csak 30 frt volt. Azután rárohantak a halápi kormárosra s kicsikartak attól 70 frtot. Egy Molnár nevű ottani lakost, ki utánuk erőt, halálos lövéssel a földre terítették. Ugyanezek Uj-Létára is betörték, hol egy gazdának 2 legszebb lovát — néhány ottani lakos szemeláttára — elhajtották. A tetteseken guba volt s így ki nem lehetett venni, csak gyanítják, hogy szökött katonák. Még nem kerütek kézre a vakmerő éji zsványok. Üldöztetésükre azonban a kellő intézkedések megtétettek, s tegnap délután külön vonaton Debreczenből bizottság ment ki Halápra a vizsgálat megejtése végett.

Színházi játéktrend.

Vasárnap, jan. 19. Lumpaci Vagabundus. Bohózat 3 felv. Kedden, jan. 21. Egy katona története. Színmű 5 felv. Beödy javára. Szerdán, jan. 22. Nápolyi Lazaroni. Operette 3 felv. Csütörtök, jan. 23. Egy szegény ifjú története. Dráma 5 felvonásban.

Győri gőzfürdő apáca-utca 28. szám alatt.

Gőzfürdő nyitva reggel 7 óratól déli 1 óráig.

Kádfürdő „ „ 7 „ egész estig.

Meteorologiai jegyzetek.

Hó — nap	Hőmérséklet			Levegőtérmet			Időjárás
	6. é.	12. é.	9. é.	6. é.	12. é.	9. é.	
Január 15	-9	9	1.3	744	743	741	—
„ 16	0.3	+1	-1	740	740	740	havazás
„ 17	-1.3	-0.3	0	740	742	743	havazás

Vasuti menetrend.

Indulás	óra	perc	Érkezés		
			óra	perc	
Győrből Bécsbe reggel	5	13	Győrből Bécsbe reggel	8	49
„ „ délután	4	26	„ „ este	7	53
„ Ujszönyre déln	12	0	„ Ujszönyre délután	1	30
„ „ este	10	16	„ „ este	11	19
„ Pápára délelőtt	10	30	„ Pápára délelőtt	11	56
„ „ délután	6	05	„ „ este	7	53
„ Kapuvárra reggel	5	45	„ Kapuvárra reggel	7	57
„ „ délután	4	53	„ „ este	7	04
„ Sopronba reggel	5	45	„ Sopronba délelőtt	9	40
„ „ délután	4	53	„ „ este	9	56

HIRDETÉSEK.

Máyr Gyula
órás
Győrött, Kazinczy-utca 6. sz.
Ajánlja jól berendezett
óra-raktárát
mindennemű
genfi-, arany- és ezüst-
ZSEB-ÓRÁIT,
ugyszinte legjobb készítményű
inga-,
ébresztő és schwarzwaldi
fali óráit
a legjutányosabb áron.
Minden e szakmába vágó javítások elvégeztetnek és legjutányosabban elkészítetnek egy évi jótállás mellett.

Cohn Móricz és Társa
GYŐRÖTT.
Ajánlja
dúsan felszerelt raktárát
mindennemű
báli czikkeiben,
női és férfi fehérneműekben,
valamint
KÉSZ FELÖLTÖIT
legjutányosabb áron mellett.